

rie i pedagogiky; současně tu však vyvstává otázka, zda by se kromě těchto reprezentativních svazků (s názvem např. *Studia maiora*) neměly občas vydat i sborníky ostřeji tematicky vyhraněné (*Studia minora*), jejichž vydavatel (sestavovatel) by si zvolil

tematiku i přispěvatele, jak je to běžné v jiných zemích. To se ostatně týká i jiných fakultních edic: na jedné straně uchovat jejich sborníkový (miscelanea) charakter, na druhé rozvinout jejich specializovanou, hlubinně výzkumnou fázi.

Ivo Pospíšil

Pozoruhodná antologie ruské poezie

Jevtušenko, J.: Stropy veka. Antologija ruskoj poezii. Minsk-Moskva, Polifakt 1995, 1005 s. Série "Itogi veka. Vzglyad iz Rossii", vedoucí Boris Pasternak.

Materiály pro svou antologii J. Jevtušenko shromažďoval téměř dvacet let, nebot' se rozhodl, že v ní představí ruskou poezii 20. století v celé komplexnosti včetně básníků zapomenutých, žijících v emigraci i těch, co byli známi jen díky samizdatu. Podarilo se mu tak představit verše 875 autorů, řazených důsledně generačně do šesti oddílů. Největší skupinu (350 s.) tvoří básníci narození v 19. století, jež Jevtušenko pokládá za Děti zlatého věku. Netradičně se tak vedle sebe ocitají představitelé dekadence, symbolismu, akmeismu, futurismu, imazinismu, tedy moderny i avantgardy, stejně jako básníci selští, neznámí a tvůrci častušek, jež jsou zařazováni téměř do každého z oddílů. Na počátku první skupiny je vedle Vladimíra Solovjova i polozapomenutý Konstantin Slučeckij (1837-1904), jež svými životními daty i stylem tvorby symbolicky spojuje s 20. stoletím dobu puškinskou, jakoby tak předznamenával pozdější generační klání, v němž Puškin byl vždy oním výchozím bodem - at' již se znamená plus či minus. Vždyť z pohledu Pegasa, pádicího v modru nebeské klenby, jež tvoří přebal antologie, zůstávají mezigenerační pŕtky zanedbatelnou záležitostí. (Tím spíše, že Pegas je tu materializován svébytným způsobem na vloženém plakátu, kde z proslulého

symbolu poezie zbyl pouze skelet.) Na závěr první skupiny se dostal básník, o němž se svého času diskutovalo i u nás, Stěpan Ščipačov (1899-1980). Ve stručném úvodu, předcházejícím verše všech básníků, Jevtušenko oceňuje Ščipačova především jako významného redaktora časopisu "Oktjabr", jež otuskoval verše autorů dlouho umlčovanych: Zabolockého, Smeljakova, Martynova, prosadil Slučkého a objevoval i mladé talenty, například Bellu Achmadulinovou. Končí pak příznačnými slovy, že i básník ne právě největší může být velkým člověkem.

Druhá, již menší skupina (necelých 250 s.), nese název Děti stříbrného věku a zahrnuje autory narozené v letech 1900-1917. Zde se již setkáváme vedle tvůrců dobře známých, jako je citovaný Nikolaj Zabolockij, Nina Berberová, Nikolaj Erdman, Jurij Odarčenko, Leonid Martynov, Daniil Charms, Arsenij Tarkovskij, Olga Berggolc, Alexandr Tvardovskij, Konstantin Simonov a další, i s těmi, kteří se dostávají do genealogie ruské poezie právě díky Jevtušenkovi. Onen smutný přehled talentů, duševných nelibostným režimem se ještě rozšiřuje v dalších oddílech, z nichž první tvoří Děti železného věku, čímž je míněno meziválečné sovětské období 1918-1940 (270 s.). Sem patří sám tvůrce antologie se svými gestař-

ními druhy i předchůdci Borisem Sluckým, legendárním Bulatem Okudžavou, jehož jsme měli možnost nedávno slyšet v Brně, a celá řada dalších zvůcných jmen včetně dalšího, bohužel již nezpívajícího básníka Vladimíra Vysockého, a nedávno zesnulého laureáta Nobelovy ceny Josifa Brodského (1940 Leningrad - 28. 1. 1996 USA). Nevyjasněné vztahy mezi Jevtušenkem a Brodským se projeví i v dané antologii. Jevtušenko nezamíčuje fakt, že Brodskij vystoupil z americké Akademie umění poté, co zvolila za svého čestného člena i jeho samotného. Životní osudy Brodského i jeho básnickou tvorbu však hodnotí velmi objektivně. Osuzuje ponižující soudní proces s Brodským v Leningradě r. 1964 i jeho vyhnanství. Ličí svůj pokus otisknout některé jeho verše po básnickově návratu do Leningradu r. 1965. Oceňuje schopnost Brodského adaptovat se v americké emigraci, což je ostatně patrné i z veršů, jež byly do antologie zařazeny na základě autorského výběru (Pis'ma dinastii Min', Osennij krik jastreba, Ekloga 4-ja (Zimnjaja), Natjurmort, Šest' let spustja). Je to neobyčejně silná moderní poezie, do níž již vešla Amerika se svou specifickou přírodou i životním rytmem. Nebyl by to však Jevtušenko, aby svou vnitřní polemiku s Brodským nevyjádřil i vlastním doplňkem veršů Brodského z raného předemigračního období jeho tvorby, jehož si rovněž vysoce cení. Čtenář tak má možnost porovnat změnu struktury veršů i jejich orientace - místo politického podtextu je tu kontext obecně lidský. Poezie dozrála jako staré dobré víno. Z tvorby dalších amerických emigrantů, píšících v duchu Brodského Jevtušenko uvádí jeho vrstevníka Michaila Krepse. Nejvýznamnější básníci jsou zde jako ve všech oddílech antologie představeni i na fotografiích a portrétech, což tvoří s ostatní pozoruhodnou grafikou cenný pendant veršům.

Básníci narození za války v letech 1941-1945 jsou přirozeně nazýváni Děti války

(20 s.), básníci zrození za studené války v letech 1946-1953 se nazývají Děti železné opony (47 s.), následující generace narozených po Stalinově smrti dostala výstižné jméno Děti nudných let Ruska (33 s.), do oddílu posledního pak vešli básníci Bez data a častušky. Vzhledem k současné kulturní izolaci, kdy i počet časopisů, jež si mohou naše knihovny dovolit je stále skromnější a kdy se ruské knihy u nás stávají naprostým exotikem, jsou to oddíly neobyčejně cenné, protože se zde čtenář má možnost dozvědět nejen o těch, kteří byli politicky či fyzicky likvidováni, ale prostě o všech, kteří vybočují nad průměr.

Ze všeho, co bylo řečeno je tedy zřejmé, že se jedná o antologii objevnou a originální, která oceňuje skutečné kvality i u autorů svého času zprofanovaných oficiální propagandou, jak tomu bylo např. s V. Majakovským. A dokazuje především fakt, který u nás třeba v 80. letech nebyl zcela zřejmý - že ruská poezie nikdy nepřestala být hodnotou, která podle Jevtušenkových slov opravňuje existenci 20. století. Svou antologii básník otevřel všem, podobně jako Maximilian Vološin svůj prosulý dům v Koktebelu, v němž nacházeli útočiště bílí i rudí, důležité bylo, aby byli skutečnými básníky. A ještě jeden význam má daná antologie. Pro jejího tvůrce se tato myšlenka stala leitmotivem jeho předmluvy i stimulem obřížné práce. Jevtušenko je totiž přesvědčen, že ruská poezie je klíčem k ruské duši. V dobách totality po procesu se Siňavským a Danielem mu verše budoucího sborníku pomáhala převést na Západ Marina Vladi - žena V. Vysockého, kterou pro její politické přesvědčení nikdo z takové činnosti nepodezřívá. Pomáhala mu i řada dalších v Rusku i v zahraničí. První anglická verze zahrnující 253 básničky vyšla proto v USA a je užívána na tamních univerzitách jako studijní pramen.

Danuše Křicová